

Олександр Федоренко

звукорежисер, викладач естрадного відділу,
Київська дитяча школа мистецтвe-mail: fedorenko.studio@gmail.com | orcid.org/0009-0005-8140-115X

Oleksandr Fedorenko

Sound Engineer, Lecturer of the Pop Music
Department of Kyiv Children's School of Arts

Акустичні наративи як інструмент м'якої сили

Acoustic Narratives as an Instrument of Soft Power

Анотація. Проаналізовано акустичні наративи як інструмент *м'якої сили* (*soft power*) у сучасному світі. Звук розглянуто не лише як естетичний феномен, а як чинник соціальної та політичної комунікації. Теоретичне підґрунтя дослідження становлять концепції «звукової екології» М. Шефера, *acoustemology* С. Фельда, медіадослідження аудіальних практик (М. Булл, Дж. Стерн) та теорія м'якої сили Дж. Ная, розширена підходами до культурної дипломатії. Акустичні наративи визначено як структуровані звукові практики (музику, мовлення, подкасти, саунд-дизайн), що мають символічний зміст і формують уявлення про спільноту чи культуру. Проаналізовано їхню роль у створенні емоційного впливу, формуванні довіри та солідарності.

Застосовано міждисциплінарний підхід (культурологія, медіазнавство, музикознавство, соціологія звуку), що дає змогу дослідити акустичні наративи як медіатори культурного діалогу й інструменти формування міжнародного іміджу держави. Розглянуто та проаналізовано приклади їхнього функціонування у практиках культурної дипломатії: програми «Jazz Ambassadors» у США під час Холодної війни, сучасні українські фестивалі, діаспорні радіо- та подкаст-проекти. Особливу увагу приділено ролі пісні як носія ідентичності та засобу просування культурних цінностей. Показано, що в умовах воєнного часу акустичні наративи України — пісні, концерти солідарності, діаспорні медіа — стали чинником міжнародної підтримки та символом стійкості. Доведено, що вони є стратегічним ресурсом м'якої сили, здатним формувати культурний імідж, мобілізувати суспільство й впливати на глобальний дискурс.

Ключові слова: акустичні наративи, м'яка сила, культурна дипломатія, звук, музика, медіа, Україна.

Постановка проблеми. У сучасному світі, де комунікація дедалі більше виходить за межі тексту й візуального образу, звук набуває особливого значення як канал соціокультурного впливу. Акустичні практики — від музики та саунд-дизайну до радіоефірів й аудіобрендингу — формують культурні уявлення і політичні смисли не меншою мірою, ніж візуальні медіа. Канадський дослідник М. Шефер у класичній праці «The Soundscape: Our Sonic Environment and the Tuning of the World» підкреслював, що акустичний простір не має фіксованих меж і не є пасивним фоном, а становить «динамічне середовище, яке творить власні виміри момент за моментом» («*Auditory space has no favoured focus. It's a sphere without fixed boundaries... dynamic, always in flux, creating its own dimensions moment by moment*» [8, с. 158]). Таким чином, звук постає не лише як естетична категорія, а як політичний та комунікативний інструмент, здатний мобілізувати, переконувати й формувати колективну ідентичність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сфері культурології звуку важливим є підхід акустичної екології, розроблений Мюрреєм Шефером [8], який трактує звук як складову середовища, здатну впливати на соціальні процеси. Водночас американський антрополог Стівен Фельд запропонував концепцію *acoustemology* — «знання

через звук», визначаючи її як «звуковий спосіб пізнання і буття у світі» («*a sonic way of knowing and being in the world*» [3, с. 97]). Цей підхід розглядає звук не лише як фізичний феномен, а як культурну й когнітивну практику, що формує уявлення про простір і спільноту.

У медіазнавстві дослідження аудіальних медіа [2; 9] свідчать, що звук має унікальну властивість занурювати слухача у досвід, створюючи інтимність і довіру. Майкл Булл у роботі «Sounding Out the City» наголошує, що використання персональних стереопристроїв «трансформує досвід міста, створюючи індивідуалізовані простори переживання» («*creating individualized spaces of experience*» [2, с. 30]).

Джонатан Стерн у праці «The Audible Past» доводить, що звук — це культурно сконструйована категорія, а слух — медіум інтимності («*Sound is not simply a physical fact but a culturally constructed category... Listening is a medium of intimacy*» [9, с. 15]).

Водночас концепція м'якої сили (*soft power*) дедалі активніше застосовується до аналізу музики й звуку як інструментів культурної дипломатії. Джозеф Най визначає м'яку силу як «здатність досягати бажаних результатів через привабливість, а не примус чи гроші» («*the ability to get what you want through attraction rather than coercion or payments*» [7, с. 11]) та «здатність

формувати вподобання інших через привабливість ідей, цінностей та політичних практик» («*Soft power rests on the ability to shape the preferences of others*» [7, с. 12]).

У гуманітарній площині м'яка сила функціонує як **культурна дипломатія**, спрямована на просування цінностей і смислів для створення позитивного міжнародного іміджу.

Дослідження Джессіки Гієнов-Гехт [5] свідчать, що музика може виступати «емоційним медіумом транскультурної комунікації», створюючи ефекти, подібні до дипломатичних. Вона аналізує музику як засіб формування емоційної єдності та взаєморозуміння між державами, підкреслюючи її здатність викликати довіру і співпереживання у глобальному контексті.

Поняття наративу, традиційно пов'язане з текстом і візуальними образами, у ХХ–ХХІ століттях набуває нових форм, включно зі звуковими. Акустичні наративи — це звукові послідовності та практики, що передають історії, формують ідентичність та впливають на колективну свідомість. Вони можуть бути вербальними (радіопередачі, подкасти), музичними (пісні, гімни, композиції, що репрезентують культуру) або мультимедійними (саунд-дизайн у кіно, перформанси чи віртуальних середовищах). Їхня відмінність від текстових і візуальних полягає у тілесно-емоційному впливі: звук не потребує перекладу, адже діє на фізіологічному та афективному рівнях. Слух як медіум інтимності за Дж. Стерном створює ефект довіри, що є недосяжним для інших форм комунікації.

Саме тому акустичні наративи є особливо ефективним інструментом *soft power*, поєднуючи естетичний, культурний та емоційно-комунікативний вимір.

Метою статті є дослідження феномену акустичних наративів як механізму культурного впливу в глобалізованому світі. Особливу увагу приділено їхньому функціонуванню в межах концепції *soft power* Дж. Ная. У цьому сенсі акустичні наративи можна розглядати як аудіальні репрезентації культурних смислів, що створюють ефект привабливості, довіри чи емоційної близькості. Саме через звук — найменш матеріальну, але найвпливовішу форму комунікації — формуються ті «поля привабливості», які забезпечують дію м'якої сили в міжнародному культурному просторі.

Відповідно до мети визначено наступні завдання:

- проаналізувати наукові підходи до вивчення звуку як культурного чинника;
- визначити ключові характеристики акустичних наративів та їхній вплив на формування ідентичності;
- розглянути акустичні наративи як інструмент культурної дипломатії та м'якої сили;
- окреслити українську специфіку, зокрема у контексті воєнного досвіду та медійних практик.

Методологія дослідження. Вивчення акустичних наративів потребує міждисциплінарного підходу, який поєднує кілька наукових оптик.

З одного боку, важливим є культурологічний аналіз, що розглядає звук як елемент культурних практик і носій колективної пам'яті, здатний формувати уявлення про ідентичність та спільність [8].

З іншого, у межах медіазнавства значну увагу приділяють аудіальним медіа — від радіо й подкастів до цифрових стримінгових платформ, — адже саме вони визначають способи поширення та сприйняття звуку сучасною аудиторією [2]. Не менш суттєвим є музикознавчий аспект, оскільки музичні форми й стилі можуть мати потенціал ідентифікації та дипломатичної репрезентації, виконуючи функцію культурного маркера й засобу трансляції цінностей [4]. Водночас соціологія звуку, зокрема концепція *acoustemology* С. Фельда, пропонує розглядати звук як спосіб структурування знання та взаємодії в соціальних спільнотах, що поглиблює розуміння його ролі у комунікації [3, с. 97]. Застосування такого міждисциплінарного підходу дає змогу комплексно осмислити акустичні наративи не лише як мистецькі чи технічні феномени, а як медіатори міжкультурного діалогу, інструменти *soft power* і чинники формування міжнародного іміджу країни.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ.

Звук як інструмент впливу. Звук формує не лише естетичне враження, а й соціальну тканину спільнот. М. Шефер у вже згаданій праці «*The Soundscape: Our Sonic Environment and the Tuning of the World*» підкреслював, що акустичне середовище можна розглядати як «звукову екологію», де кожен сигнал має комунікативне значення [8, с. 205]. Звуки міста, політичних подій чи обрядових практик є маркерами часу й простору, формуючи відчуття приналежності до спільноти. С. Фельд розвинув цю ідею в концепції *acoustemology*. Таким чином, акустичний простір постає як середовище комунікації, пам'яті та колективної ідентичності.

Історія культури свідчить, що звук та музика завжди виконували політичні функції. Державні гімни символізували легітимність і стабільність влади, тоді як протестні пісні мобілізували суспільство до дії — від «*We Shall Overcome*» у русі за громадянські права у США до українських пісень часів Майдану. Військові марші ще від ХІХ століття формували уявлення про героїзм та дисципліну, стаючи символічними «звуковими прапорами» на полі бою [5, с. 63]. У сучасному медійному середовищі політичну функцію частково перебрали на себе аудіальні медіа — джінгли, слогани й брендові мелодії, що використовуються у передвиборчих кампаніях або державних інформаційних проєктах. Їхній вплив ґрунтується на повторюваності й асоціативності, завдяки чому формується звуковий «бренд» політичного повідомлення.

Унікальність звуку полягає в його здатності безпосередньо впливати на емоційну сферу. Як зазначає С. Фріт, музика «не лише відображає, а й формує емоційний

досвід слухача» [4, с. 275]. Ця властивість пояснює, чому звукові практики є ефективним інструментом збереження колективної пам'яті: мелодії, гімни, інтонації голосу стають тригерами історичних асоціацій. Звук здатний викликати відчуття спільності, що особливо важливо у кризових ситуаціях. Саме завдяки своїй емоційній силі акустичні наративи можуть мобілізувати аудиторію, пробуджувати патріотичні почуття та підтримувати моральний дух у часи воєнних загроз.

Таким чином, звук постає не лише як мистецьке явище, а як інструмент соціального й політичного впливу, що інтегрує культурну пам'ять, емоційний досвід та комунікативні механізми.

Акустичні наративи в культурній дипломатії.

Музика та акустичні практики традиційно входять до арсеналу культурної дипломатії. Держави й культурні інституції використовують фестивалі, міжнародні тури й концерти як інструменти формування позитивного культурного іміджу. Класичним прикладом є програма «Jazz Ambassadors» у США під час Холодної війни, коли тури Дюка Еллінгтона, Луї Армстронга та Дізі Гіллеспі стали своєрідною «музичною візитівкою» демократії [10, с. 3]. Подібні стратегії нині активно застосовуються і в Україні: музичні фестивалі, зокрема «ГогольFest», «Porto Franko», інтегрують українську культуру у європейський простір, а професійні звукорежисери забезпечують її якісне звучання в міжнародних трансляціях.

Важливу роль відіграють і діаспорні ініціативи — від концертів українських хорів у Канаді до фестивалів у Нью-Йорку й Чикаго, де сучасна звукорежисюра поєднує автентичне звучання з новими технічними форматами. Від початку ХХ століття саме радіо стало одним із найефективніших каналів культурної дипломатії, здатним формувати «уявлені спільноти» через спільний слуховий досвід [1, с. 145]. Сьогодні його роль частково перебрали на себе подкасти, які стають мостами між культурами. Як свідчать сучасні дослідження, аудіальні формати створюють ефект інтимності та довіри, який рідко досягається у візуальних медіа [6, с. 24].

Для України це має особливе значення. Діаспорні радіопрограми, такі як «Davidzon Radio» у Нью-Йорку, «Radio Kontakt» у Торонто, та новітні українськомовні подкасти функціонують як платформи збереження й трансляції культурної ідентичності за кордоном, водночас протидіючи дезінформації. Пісня як акустичний наратив є одним із найпотужніших носіїв ідентичності. Як зазначає Дж. Гієнов-Гехт, музика здатна «викликати емоційний резонанс, що формує уявлення про націю навіть у тих, хто не має з нею безпосередніх контактів» [5, с. 89]. Сьогодні українська пісня виконує функцію *soft power*, просуваючи образ країни через фестивалі, міжнародні конкурси та цифрові платформи. Прикладом є успіхи українських виконавців на «Євробаченні» або трансляція у Європі та США воєнних пісень і симфонічних творів, які стають не лише актами мистецтва,

а й дипломатичними жестами. У цьому сенсі акустичні наративи є ключовим ресурсом культурної дипломатії, діючи на емоційному й символічному рівнях, формуючи довіру, емпатію та культурну присутність країни у світі.

Звукові практики під час війни. Повномасштабна війна 2022 року радикально змінила звуковий ландшафт України. Сигнали тривоги, вибухи, трансляції новин стали частиною повсякденної акустичної реальності, а водночас — матеріалом для мистецьких рефлексій. Українські митці активно створюють воєнні пісні та музичні твори, що транслюють досвід спротиву й незламності. Вони поєднують традиційні мотиви з сучасними аранжуваннями, утворюючи нову форму колективного звучання. Такі твори виконують не лише мобілізаційну, а й терапевтичну функцію, допомагаючи суспільству долати травму та формуючи новий символічний наратив України.

Українська музика у воєнний час стала важливою складовою міжнародної культурної дипломатії. Перемога гурту «Kalush Orchestra» на «Євробаченні-2022» перетворила пісню на символ опору й водночас на потужний прояв *soft power*: через звук Україна здобула мільйонну аудиторію й світову підтримку. Благодійні концерти українських хорів, оркестрів та солістів у європейських столицях спрямовані не лише на збір коштів, а й на трансляцію звукового образу України як держави культури, гідності й стійкості. Як наголошує С. Фріт, «музика стає соціально значущою не сама по собі, а у спосіб, яким вона звучить» [4, с. 275]. Цей принцип повною мірою підтверджується актуальним українським досвідом, який свідчить, що звук став не лише елементом спротиву, а й формою символічної присутності країни у глобальному просторі.

Висновки. У сучасному світі, де інформаційні війни та культурні зіткнення розгортаються не лише на політичному, а й на смисловому рівні, звук постає одним із ключових ресурсів впливу. Акустичні наративи — від державних гімнів і протестних пісень до діаспорних радіопрограм та воєнних композицій — формують простір довіри, емпатії та солідарності, здатний об'єднувати людей незалежно від географічних чи мовних бар'єрів. Вони діють у площині *м'якої сили* (*soft power*), впливаючи не через примус, а через емоції, ідентичність і культурну привабливість.

Міждисциплінарний аналіз, що поєднує підходи культурології звуку, медіазнавства, музикознавства й соціології, засвідчує: акустичні практики виходять за межі мистецької сфери, набуваючи політичного, дипломатичного й комунікативного виміру. Вони функціонують як культурні медіатори, що сприяють просуванню позитивного образу держави та суспільства на міжнародній арені.

Для України, що переживає війну, акустичні наративи набувають особливого значення. Воєнні пісні, концерти солідарності, благодійні події та діаспорні медіа

стали не лише засобом мобілізації й підтримки, а й голо-
сом культурної дипломатії, який формує міжнародний
імідж країни як нації, здатної транслявати стійкість,
гуманістичні цінності та творчий потенціал навіть у най-
складніших умовах. У цьому процесі професійна робота
звукорежисерів і медійних фахівців є критично важли-
вою: саме вони забезпечують якість звучання, що пере-
творює музику й мовлення на символи опору, гідності
та ідентичності.

Таким чином, акустичні наративи слід розглядати
як стратегічний ресурс м'якої сили, здатний впливати
не лише на формування культурного іміджу, а й на полі-
тичні рішення і міжнародні відносини. Подальше дослі-
дження цих практик відкриває перспективи розроблен-
ня нових форматів культурної дипломатії, зокрема у сфе-
рі VR/AR, подкастингу, інтерактивних аудіопроектів
і гібридних медіа, що можуть стати ключовими інстру-
ментами глобального культурного діалогу у XXI столітті.

Література

1. Anderson B. *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*. London: Verso, 2006. 240 p.
2. Bull M. *Sounding out the city: Personal stereotypes and the management of everyday life*. Oxford: Berg Publishers, 2000. 204 p.
3. Feld S. *Waterfalls of song: An acoustemology of place resounding in Bosavi, Papua New Guinea* // *Senses of place*, edited by S. Feld, K.H. Basso. Santa Fe: School of American Research Press, 1996. P.91–135.
4. Frith S. *Performing rites: On the value of popular music*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1996. 352 p.
5. Gienow-Hecht J.C.E. *Sound diplomacy: Music and emotions in transatlantic relations, 1850–1920*. Chicago, IL: University of Chicago Press, 2009. 335 p.
6. Lindgren M. *Podcasting: New aural cultures and digital media*. London: Palgrave Macmillan, 2016. 210 p.
7. Nye J.S.Jr. *Soft power: The means to success in world politics*. New York: Public Affairs, 2009. 208 p.
8. Schafer R. M. *The soundscape: Our sonic environment and the tuning of the world*. Rochester, VT: Destiny Books, 1994. 301 p.
9. Sterne J. *The audible past: Cultural origins of sound reproduction*. Durham, NC: Duke University Press, 2003. 450 p.
10. Von Eschen P.M. *Satchmo blows up the world: Jazz ambassadors play the Cold War*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2004. 329 p.

References

- Anderson, B. (2006). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism* (Rev. ed.). London: Verso.
- Bull, M. (2000). *Sounding out the city: Personal stereotypes and the management of everyday life*. Oxford: Berg Publishers.
- Feld, S. (1996). *Waterfalls of song: An acoustemology of place resounding in Bosavi, Papua New Guinea*. In S. Feld & K.H. Basso (Eds.), *Senses of place* (pp.91–135). Santa Fe: School of American Research Press.
- Frith, S. (1996). *Performing rites: On the value of popular music*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Gienow-Hecht, J.C.E. (2009). *Sound diplomacy: Music and emotions in transatlantic relations, 1850–1920*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Lindgren, M. (2016). *Podcasting: New aural cultures and digital media*. London: Palgrave Macmillan.
- Nye, J.S.Jr. (2009). *Soft power: The means to success in world politics*. New York: Public Affairs.
- Schafer, R. M. (1994). *The soundscape: Our sonic environment and the tuning of the world*. Rochester, VT: Destiny Books.
- Sterne, J. (2003). *The audible past: Cultural origins of sound reproduction*. Durham, NC: Duke University Press.
- Von Eschen, P.M. (2004). *Satchmo blows up the world: Jazz ambassadors play the Cold War*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Fedorenko O.

Acoustic Narratives as an Instrument of Soft Power

Abstract. The article explores acoustic narratives as an instrument of *soft power* in the contemporary world. Sound is examined not only as an aesthetic phenomenon but also as a factor of social and political communication. The theoretical framework draws on R. Murray Schafer's concept of the "soundscape" and acoustic ecology, Steven Feld's *acoustemology*, media studies of auditory culture (Michael Bull, Jonathan Sterne), and Joseph Nye's theory of *soft power*, further developed in the context of cultural diplomacy. Acoustic narratives are defined as structured sonic practices—music, speech, podcasts, and sound design—that carry symbolic meanings and shape perceptions of community, state, or culture. Their specificity lies in their immediate emotional impact and capacity to generate trust and solidarity.

An interdisciplinary approach combining cultural studies, media theory, musicology, and the sociology of sound makes it possible to interpret acoustic narratives as mediators of cultural dialogue and tools for shaping a state's international image. The article analyzes examples of their use in cultural diplomacy: the *Jazz Ambassadors* program in the United States during the Cold War, as well as contemporary Ukrainian festivals, diaspora radio, and podcast projects. Special attention

is given to the role of song as a bearer of identity and a medium for promoting cultural values abroad. In wartime Ukraine, acoustic narratives—songs, concerts of solidarity, and diaspora media—have become both a means of mobilization and a symbol of resilience. The study concludes that acoustic narratives represent a strategic resource of soft power, capable of shaping cultural image, strengthening social cohesion, and influencing global discourses.

Keywords: acoustic narratives, soft power, cultural diplomacy, sound, music, media, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 07.08.2025

Стаття прийнята до друку 27.08.2025

Дата публікації: 30.12.2025